

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mariola Głowacka
Sędziowie:	SA Bogdan Wysocki (spr.) SA Marek Górecki
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 30 kwietnia 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. K.**

przeciwko **T. P.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 15 października 2012 r., sygn. akt I C 2063/12

I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 w części, w jakiej uznano za

bezskuteczną w stosunku do powoda umowę darowizny z dnia 23 września 2011 roku dotyczącą przeniesienia na rzecz pozwanego własności wymienionej w tej umowie nieruchomości i w tym zakresie postępowanie umarza;

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w pozostałej części i powództwo oddala;

III. w pozostałej części apelację oddala;

IV. oddala wnioski obu stron o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

M. Górecki M. Głowacka B. Wysocki

UZASADNIENIE

Powód D. K., w pozwie skierowanym przeciwko **pozwanemu T. P.**, wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny, zawartej dnia 23 września 2011 r. pomiędzy pozwanym T. P. a dłużnikiem M. P.,

przed notariuszem A. K., w części, dotyczącej nieodpłatnego przekazania następujących ruchomości: przecinarki automatycznej sterowanej (...) plazmowo-gazowej (...) firmy (...) z agregatem plazmy K. F. Hi (...) 160i plus - nr seryjny (...), gilotyny do blach gr.2,5 cm S. P. typ (...) C nr (...) rok 1982, dwóch sprężarek śrutowych, giętarki hydraulicznej do profili rok produkcji 1966 typ (...) 500, wiertarki kadłubowej rok produkcji 1976 typ ST IV/51 seria (...), wiertarki kadłubowej seria (...) 25 rok produkcji 1958 nr 272, wiertarki pneumatycznej model (...) seria 2158 rok produkcji 1974, ośmiu sztuk spawarek półautomatycznych(...)moc znamionowa 430 W, czterech sztuk spawarek półautomatycznych B./ (...) moc znamionowa 400 W, śrutownicy (...) typ RB 1500, piły taśmowej (...) economic 510.320 (...), piły taśmowej (...) 440, suwnicy maks.udźwig 5T rok produkcji 1974 nr fabryczny (...), suwnicy maks. udźwig 5T rok produkcji 1974 nr fabryczny (...), dwóch suwnic maks. udźwig 12,5T, agregatu malarskiego hydrodynamicznego (...), agregatu malarskiego hydrodynamicznego (...), agregatu malarskiego hydrodynamicznego(...) wózka widłowego(...), 7 sztuk spawarek półautomatycznych (...), oraz trzech sztuk spawarek półautomatycznych L. i to w celu ochrony wiarygodności powoda, wynikających z nakazu zapłaty z dnia 12 marca 2012 r., wydanego w sprawie X GNc 416/12 Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie i z nakazu zapłaty z dnia 11 kwietnia 2012 r., wydanego w sprawie X GNc 600/12 Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie, oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 15 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu uznał za bezskuteczną wobec powoda umowę darowizny zawartą dnia 23 września 2011 r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. K. oznaczoną numerem Rep. A. nr. (...) i to w celu ochrony wiarygodności powoda wobec M. P., wynikających z prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 12 marca 2012 r., wydanego przez Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie w sprawie X GNc 416/12 i z prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 11 kwietnia 2012 r. wydanego przez Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie X GNc 600/12 (pkt 1), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 12.703,67 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie w sprawie X GNc 416/12, nakazem zapłaty z dnia 12 marca 2012 r. zasądził prawomocnie od M. P. na rzecz powoda kwotę 28.694,27 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie w sprawie X GNc 600/12, nakazem zapłaty z dnia 11 kwietnia 2012 r. zasądził prawomocnie od M. P. na rzecz powoda kwotę 60.421,54 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

23 września 2011 r. M. P. i jego brat - pozwany T. P., zawarli przed notariuszem A. K. umowę darowizny, w której M. P. podarował swemu bratu - pozwanemu nieruchomość o pow. 0,71.47 ha, położoną w R., zapisaną w księdze wieczystej nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Obornikach Wlkp., oraz przecinarkę automatyczną sterowaną (...) plazmowo-gazową(...) (...) firmy (...) z agregatem plazmy K. F. Hi (...) 160i plus - nr seryjny (...), gilotynę do blach gr.2,5 cm S. P. typ (...) C nr (...) rok 1982, dwie sprężarki śrutowe, giętarkę hydrauliczną do profili rok produkcji 1966 typ (...) 500, wiertarkę kadłubową rok produkcji 1976 typ ST IV/51 seria (...), wiertarkę kadłubową seria (...) 25 rok produkcji 1958 nr 272, wiertarkę pneumatyczną model (...) seria 2158 rok produkcji 1974, osiem sztuk spawarek półautomatycznych (...) moc znamionowa 430 W, cztery sztuki spawarek półautomatycznych B./ (...) moc znamionowa 400 W, śrutownicę (...) typ RB 1500, piłę taśmową (...) economic 510.320 (...), piłę taśmową (...) 440, suwnicę maks. udźwig 5T rok produkcji 1974 nr fabryczny (...), suwnicę maks. udźwig 5T rok produkcji 1974 nr. fabryczny (...), dwie suwnice maks. udźwig 12,5T, agregat malarski hydrodynamiczny (...), agregat malarski hydrodynamicznego (...) agregat malarski hydrodynamiczny (...) wózek widłowy (...), 7 sztuk spawarek półautomatycznych (...), oraz trzy sztuki spawarek półautomatycznych L..

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Obornikach Wlkp. prowadzi egzekucję przeciwko M. P. na podstawie opisanego powyżej nakazu zapłaty z dnia 11 kwietnia 2012 r. Egzekucja, jak dotychczas jest bezskuteczna, a dłużnik

nie współpracuje z komornikiem, zaś łączna wartość zadłużeń, egzekwowanych przez komornika sądowego wynosi ponad 2,2 mln zł.

Pozwany T. P. dokonuje spłat zadłużeń swego brata M. P.. W okresie od października 2011 r. do października 2012 r. dokonał on spłaty zadłużeń PPHU (...) na kwotę przekraczającą 180.000 zł. Przed wydaniem opisanych powyżej nakazów zapłaty przez Sąd Rejonowy Szczecin Centrum w Szczecinie pozwany dokonał na rzecz powoda wpłat: w kwocie 5.000 zł w dniu 19 października 2011 r., w kwocie 4.378,80 zł w dniu 20 października 2011 r., w kwocie 15.073,91 zł w dniu 9 listopada 2011 r., w kwocie 4.000 zł w dniu 8 grudnia 2011 r. w kwocie 2.000 zł w dniu 12 grudnia 2011 r., w kwocie 3.495,81 zł w dniu 30 grudnia 2011 r. Po wydaniu tych nakazów pozwany otrzymał od komornika sądowego wyegzekwowaną przez niego kwotę ok. 3.000 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych żądanie powoda zasługiwało na uwzględnienie. Nie budzi żadnych wątpliwości, że M. P. jest zadłużony, co najmniej 2,2 mln zł oraz, że prowadzona przeciwko niemu egzekucja jest bezskuteczna. W tej sytuacji nie ma również najmniejszych wątpliwości, że wyzbycie się przez M. P. swego majątku, niezależnie od formy podjętej w tym celu czynności prawnej, jest działaniem, które powoduje jego niewypłacalność w wyższym stopniu. W tej kategorii należy oceniać umowę darowizny z dnia 23 września 2011 r., zawartą pomiędzy pozwanym a jego bratem M. P., skoro jest oczywistym, że wierzyciele M. P., w tym powód, mogliby skierować egzekucję przeciwko podarowanym pozwanemu przedmiotom majątkowych i choćby w części uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności. Fakt niewypłacalności dłużnika M. P. potwierdza swoim działaniem pozwany, który spłaca zadłużenia brata. Nie przedstawiono jakichkolwiek dowodów, potwierdzających fakt, że dłużnik M. P. spłaca swoje długi, a gdyby tak rzeczywiście było, to nic nie stało na przeszkodzie, aby takie dowody przedstawić, aby wykazać fakt, że dłużnik spłacił jakiekolwiek zadłużenie (art. 528 k.c., art. 527 § 2,3 k.c.)

Sąd w chwili formułowania treści wyroku przeoczył fakt, że umowa z dnia 23 września 2011 r. dotyczy również nieruchomości. Uznając zatem bezskuteczność całej umowy Sąd wyszedł ponad żądanie, skoro powód nie domagał się w pozwie uznania bezskuteczności całej umowy, a domagał się jedynie uznania bezskuteczności tej jej części, która dotyczyła ruchomości (art. 321 § 1 k.p.c.).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od wyroku wniósł pozwany, zaskarżył go w całości. Pozwany zarzucał orzeczeniu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 65 § 2 k.c. zw. z 527 k.c. poprzez uznanie, że umowa darowizny z dnia 23 września 2011 r. przenosząca własność nieruchomości i ruchomości na pozwanego zmierzała do pokrzywdzenia wierzycieli,
2. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia, a w szczególności:
 - art. 321 § 1 k.p.c. poprzez wyrokowanie, co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem i w konsekwencji zasądzenie ponad żądanie powoda,
 - art. 217 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez bezzasadne oddalenie zgłoszonego przez pozwanego wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka M. P. na okoliczność udowodnienia faktu, że darowizny nie doprowadziły do niewypłacalności dłużnika, nie spowodowały, aby dłużnik stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności, posiadanej wiedzy na temat zobowiązań dłużnika w momencie darowizny, oraz dokonywania spłaty swojego zadłużenia,
 - art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie przez Sąd zasady swobodnej oceny materiału dowodowego w ten sposób, że Sąd Okręgowy wydał zaskarżony wyrok bez należytego wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego,

- art. 223 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w szczególności, gdy pozwany wyraził wolę zawarcia umowy z powodem,
- art. 299 k.p.c. poprzez przyjęcie, że przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwoliło na wyjaśnienie wszystkich faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i w konsekwencji oddalenia wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji, przy uwzględnieniu kosztów niniejszego postępowania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie za bezskuteczną wobec powoda umowy darowizny zawartej 23 września 2011 r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. K. oznaczoną numerem Rep. A. 5661/2011 w części dotyczącej ruchomości wyszczególnionych w § 2 pkt 1 - 22 w/w aktu notarialnego oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, według norm przepisanych. Ponadto pozwany na podstawie art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. wniósł o przeprowadzenie dowodu z akt komorniczych sygn. akt KM 1734/12 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Obornikach T. C. na okoliczność współpracy z komornikiem i dokonanych wpłat dłużnika na rzecz powoda na kwotę ponad 60.000 zł wskazując, że potrzeba powołania w/w dowodu wynikła później, a mianowicie po wydaniu nieprawomocnego wyroku przez Sąd I Instancji.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego jako w całości niezasadnej, na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. wniósł o umorzenie postępowania wszczętego apelacją albowiem wydanie wyroku w związku z wygaśnięciem roszczeń powoda i pozwanego stało się zbędne. Powód wskazał, że przyczyną wygaśnięcia roszczeń stron jest fakt spłacenia wierzytelności powoda przez pozwanego i jego brata M. P. – co miało miejsce w trakcie procesu przed Sądem Okręgowym, po wydaniu wyroku Sąd I instancji oraz po wniesieniu apelacji przez pozwanego. W tym stanie rzeczy wydanie wyroku jest zbędne. Powód wniósł o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wnioski apelacji, co do meritum sprawy zostały ostatecznie uwzględnione, natomiast nie z tych przyczyn jakie w apelacji były wymienione.

Prawidłowe było bowiem rozstrzygnięcie Sądu w zakresie oceny kwestionowanej w pozwie czynności, a mianowicie, że spełniała ona wszystkie przesłanki do wytoczenia przeciwko pozwanemu skargi paulińskiej (art. 528 k.c., art. 527 § 2,3 k.c.). Podzielić należy w pełni argumentację Sądu zgodnie z którą umowa z dnia 23 września 2011 r. przenosząca własność ruchomości zmierzała do pokrzywdzenia powoda jako wierzyciela, albowiem usuwała z majątku dłużnika jedno z najbardziej istotnych składników majątkowych z których wierzyciel mógłby się bez problemów zaspokoić. Nieistotna była okoliczność wiedzy bądź niewiedzy pozwanego o ewentualnym zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli, albowiem mamy tu do czynienia z czynnością nieodpłatną, a poza tym między stronami tej czynności wystąpił stosunek bliskości. Działy zatem na rzecz wierzyciela wszystkie domniemania wynikające z art. 528 k.c.

Nie jest też istotne, czy wszystkie wierzytelności objęte przedmiotowymi nakazami zapłaty powstały przed dokonaniem tej czynności, czy też niektóre powstały po jej dokonaniu. Być może wszystkie powstały wcześniej, ale wymagalność ich nastąpiła dopiero później - tak wskazywały bowiem daty zasądzonych odsetek w nakazach zapłaty. Nawet, gdyby wszystkie te wierzytelności powstały po zawarciu tej umowy, to w grę wchodziłby i tak przepis art. 530 k.c., który chroni również przyszłych wierzycieli dłużnika. I tu również, z uwagi na nieodpłatność tej czynności, powód nie musiałby wykazywać, że pozwany wiedział o zamiarze pokrzywdzenia przez dłużnika swoich przyszłych wierzycieli. Zatem, co do zasady rozstrzygnięcie Sądu było trafne, z tym wyjątkiem, jaki dotyczył rozstrzygnięcia ponad żądanie, czyli o bezskuteczności czynności w zakresie przeniesienia na rzecz pozwanego własności nieruchomości.

Wobec tego, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. w zw. 355 § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w części, w jakiej uznano za bezskuteczną umowę darowizny z dnia 23 września 2011 r. dotyczącą przeniesienia na rzecz

pozwanego własności wymienionej w tej umowie nieruchomości i w tym zakresie postępowanie umorzył, albowiem prowadzenie postępowania w przedmiocie niezgłoszonym w pozwie było niedopuszczalne - art. 321 § 1 k.p.c. (pkt I).

Natomiast niesporne stało się na etapie postępowania apelacyjnego, że ostatecznie na skutek czynności pozwanego i dłużnika, dokonanych tak w toku postępowania pierwszoinstancyjnego jak i w toku postępowania drugo instancyjnego, wszystkie wierzytelności powoda zostały zaspokojone. Odpadła więc podstawowa przesłanka skargi pauliańskiej, jaką jest potrzeba ochrony konkretnej, istniejącej wierzytelności. Dlatego w pozostałym zakresie powództwo należało oddalić, albowiem nie ma już potrzeby ochrony wierzytelności, która wygasła przez jej zapłacenie. Wobec tego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w pozostałej części i powództwo oddalił (pkt II).

Natomiast nie było podstaw do zmiany zaskarżonego orzeczenia w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Przyjmuje się bowiem, że jeżeli roszczenie, zasadne w momencie wniesienia powództwa, utraci ten charakter z uwagi na zaspokojenie tego roszczenia w toku procesu przez zobowiązanego, w tym przypadku przez pozwanego, czy też samego dłużnika, to jednak w dalszym ciągu pozwany musi być uznawany za przegrywającego proces. Skarga paulińska, aż do momentu całkowitego zaspokojenia wierzyciela była zasadna. W niniejszej sprawie powództwo stało się bezzasadne tylko i wyłącznie z uwagi na zaspokojenie powoda, co również dłużnik jak i sam pozwany mieli obowiązek dokonać przed wniesieniem powództwa. Zatem uwzględnienie ostatecznie żądania apelacji w ten sposób, że powództwo zostało oddalone, nie może rzutować na rozstrzygnięcie o kosztach procesu przed Sądem I instancji i w tym zakresie apelacja pozwanego na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu (pkt III).

W świetle okoliczności sprawy na uwzględnienie nie zasługiwały również wnioski obu stron o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Jeżeli chodzi o pozwanego, to z tych samych względów, co oddalono jego apelację w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu postępowania pierwszoinstancyjnego. Nie można bowiem uznać, że wygrywa on apelację tylko dlatego, że zaspokoił w toku postępowania drugoinstancyjnego roszczenie.

Nie było również podstaw do zasądzenia na rzecz powoda kosztów procesu, chociaż możnaby uznać, że ostatecznie wygrał on całą sprawę, a więc również w II instancji. Otóż z punktu widzenia przepisu art. 98 § 1 k.p.c. zasądzeniu od przeciwnika podlegają koszty, które były niezbędne do dochodzenia swoich praw i celowej obrony w procesie. Zatem powód mógłby domagać się zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, gdyby podjął w tym postępowaniu czynności zmierzające do ochrony swych usprawiedliwionych interesów. Tymczasem wnioski odpowiedzi na apelację nie zmierzają do takiej obrony. Powód bowiem, po pierwsze wniósł o oddalenie apelacji, a taki wniosek z góry był bezzasadny, skoro sam w tym piśmie przyznał, że jego roszczenie zostało zaspokojone w całości, a więc nie będzie mogło być dochodzone z przedmiotów zaskarżonej czynności. Natomiast kolejnym wnioskiem powoda był wniosek o umorzenie postępowania wszczętego apelacją, czyli powód zmierzał do umorzenia postępowania apelacyjnego. Jednakże taki wniosek mógłby złożyć tylko ten, kto taką apelację wniósł, czyli pozwany i to w przypadku jej cofnięcia. Ponadto umorzenie postępowania apelacyjnego zmierzałoby do utrzymania w mocy wyroku Sądu I instancji, co byłoby z przyczyn, o których była mowa powyżej bezzasadne.

Wobec tego, w tych okolicznościach żadna ze stron nie ma prawa dochodzić wzajemnie od siebie kosztów postępowania odwoławczego. Zatem wnioski obu stron o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego podlegały oddaleniu (pkt IV).

Mariola Głowacka Bogdan Wysocki Marek Górecki